

Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

"SİNƏMDƏ DƏNİZTƏK FİKİR ÇAĞLAYIR"

Telli Sənəm Borçalı ilə təxəllüsündən görüldüyü kimi Borçalı elindəndir. Borçalı Azərbaycan saz və söz sənətinə görkəmli aşiqlər, şairlər bəxş edib. Sənəm xanım da bu saz-söz karvanına qoşulanlardan biridir və artıq yeddi şeir kitabı işıq üzünə görüb. "Adın çiçəkləyir dodaqlarımda" onun lap axırncı kitabıdır. Bir şairi tanımaq, onun şeir dünyasına vaqif olmaq üçün nəinki yeddi şeir kitabı, elə biri bəsdir.

Türkün yenilməyən dəyanətindən,
Əzəmət payını alıb Borçalım.
Zümrüd çeşmələri basıb bağına,
Könül laylasını çalıb Borçalım.

Bir bax ürəyim yaz havasına,
Əsir gözəlliyin naz havasına.
İrfana köklənmiş saz havasına,
Əbədi mehrini salıb Borçalım.

Min ildə zamanla girib savaşa,
Haramın yolunu tutubdu daşa.
Sazıyla, Sözüylə verib baş-başa,
Qeyrət qalası tək qalıb Borçalım.

Borçalıya, doğulduğu torpağa
böyük sevgilərin ifadəsidir bu şeir.

Borsalı deyəndə ilk yada düşən söz adamı Zəlimxan Yaqub yada düşür. Ruhu şad olsun Zəlimxanın. Özü cismən aramızda yoxdu, amma şeir-sənət dünyamızda dərin izlər buraxıb- o, Azərbaycan poeziyasında qoşmanın, gəraylının, ümumən heca şeirinin müasir örnəklərini yaratdı, klassik aşiq sənətinin ənənələrini müasir şeir mədəniyyəti ilə birləşdirdi və sübut elədi ki, "köhnə havalarda" da təzə notlar səslənə bilər. Telli Sənəm Borçalı da öz şeirlərində Zəlimxan yolunu tutub. Onun kitabında toplanan bütün şeirləri heca vəznindədir, özü də çoxu qoşmadır. Və deyim ki, Telli Sənəm Borçalı qoşmanı məhz qoşma kimi yazır, o şeir formasının bütün qayda-qanunlarına əməl edir, amma ən əsası odur ki, hər qoşmasında təzə söz deməyə çalışır və əksər hallarda buna nail olur. Məsələn üçün anasına həsr etdiyi bir qoşmasına diqqət yetirək:

Hərdən gözlerimdə bir yaz buludu,
Könül gülşənimin yamyaşıl otu.
Qəlbimin aetaşi, könlümün odu,
Ruhumun sönməyən közüdü anam!

O mənim qəlbimdə bir dağ lələsi,
Camalı nur saçan işıq haləsi,

Könlümə səpilib o şirin səsi,
Çağlayan sazımdı, sözümdü anam!

Telli Sənəm Azərbaycanı sevir- bu sevgi onun şeirlərinin mayasını təşkil edir desəm,- səhv etmə- rəm. Azərbaycanı sevmək onun

tarixini, mədəniyyətini, dahilərini semək deməkdir. Təbiətini, onun gözəlliklərini sevmək deməkdir. Bir sözlə, Vətən sevgisini hər sevgidən uca tutur. Telli Sənəm özünü bu Vətənin bir zərrəsi sayır, Vətənə sevgisini "Mən kiməm" şeirində ifadə edir:

Bəxtimin üzünə sökülməyib dan,
Arzum ümid-ümid yıxılıb atdan.
Köksümdə Qarabağ ağrısı yatan,
Yaralı sözümdən soruş, mən kiməm.

O, azərbaycanın şəhərlərinə, kəndlərinə, təbiətinə aid çoxlu şeirlər yazıb və hər şeirində də çalışıb ki, hansı məkandan söz açırsa, o yerin-o yurdun konkret cizgilərini təsvir etsin. Gədəbəy- dən söz açan şeirində onu "Dü- beyti", "Baş Sərtel" saz havalari- na bənzədir, Şəkiddən söz açanda yazır ki: "Bu yerlər hünərin gülüs- tanıdır", Şamaxını "Su içib Xaqa- ni misralarındane, İrfan dünyası- nın haqqı-salamı" misralarıyla yad edir, Gəncəyə həsr etdiyi şeir- indəsə deyir ki: "Açıb əllərini gö- yün üzünə, çinarlar Tanrıya dua oxuyur".

Onun şeirlərində ənənəvi təbiət mövzuları (dağa, yaylağa və s.) da diqqəti cəlb edir və Telli Sənəm bu tipli şeirlərində onun axtarış həvəsini, sözə dirilik vermək canatımını görürük. Amma nə yazırsa-yazsın hər şeirində təbii, səmimi hissələrini qələmə alır. "Çeş- mə-dağ ovcunda nurlu piyalə. Yama- cın üzündə öpüşdü lələ. Nənə- min saçdır o gur şələlə"-elə dağ- lara həsr edilmiş şeirin bu misra-

ları sübut edir ki, Telli Sənəm Borçalı sözü ehyat etməyə, təzə, orijinal təşbihlər işlətməyə çalışır. "Şindi dağları" şeiri də maraqla oxunacaq şeirlərdən biridir. Mənə bu kitabda ən uğurlu şeir təsiri ba- gışlayan "Kəkliyin səsi" oldu:

Bu dağlar, qayaldar çiçək qoxuyur,
Mamırlı dağlarda sükut oxuyur,
Sanki yamaclarda xalça toxuyur,
Dağlara çilənib kəkliyin səsi.

Sinəmdə köklənmiş saza söykənib,
Ruhumu oxşayan naza söykənib,
Qışla vidalaşmış, yazda söykənib,
Çiçək-çiçək dinib kəkliyin səsi.

Telli Sənəm Borçalının sevgi şeirləri də təbii yaşantıların ifadəsi kimi diqqəti cəlb edir. Bu şeirlərdə həsrətin də, sevincin də, ayrılığın da, sevgini tərənnümün də öz məxsusi çalarları var. Hər halda sevgi hissələrini qələmə alanda standart, şablon, trafaret sözlərdən, kəlmələrdən imtina etmək lazımdır. Telli Sənəmin bir çox sevgi şeirləri bu təsirdən, bu ənənədən yaxa qurtarmayıb, amma elə şeirləri də var ki, o şeirlərdə orijinal ifadələr diqqəti cəlb edir.

Yenə əsir ayrılığın yelləri,
Ürəyimdə duyğularım qar ağlar.

Bu iki misra göstərir ki, sevgi haqqında yazanda gərək metaforalarla, təşbihlərlə işləyəsən. "Ürəyimdə duyğularım qar ağlar"- orijinaldır.

Dünyaya səniçün gəlim yenidən,
Məni layla-layla səsin oxşasın.
Ömrümü bir zərif boyunbağıtək,
Tanrı işıq kimi qəlbindən assın.

Təbii hissələrdir.

Onun mənim fikrimcə ən gözəo sevgi şeiri "çiçək dərnə alının qırışlarından"dır. Bu şeirdə bir se- vən ürəyin iztirabları ilə sevinci bir-birini əvəz edir. Telli Sənəm Borçalının Qarabağa həsr olunan şeirlərində həm həsrət var, həm də ümid. "ağlama Qarabağ, şuşam, ağlama"-elə şeirin adından da görünür ki, Telli Sənəm hançı hissələrlə yaşayır. "qələbə ətirli bir gün gələcək Ağlama Qarabağ, Şuşam, ağlama!".

Telli Sənəm Borçalıya yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Qoy o Zəlimxan yolundan, saz dünyasından heç vaxt ayrılmayın.